TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2005. gada 20. oktobrī *

Lieta C-334/03

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam,

ko 2003. gada 30. jūlijā cēla

Eiropas Kopienu Komisija, ko pārstāv A. Alviša Vjeira [*A. Alves Vieira*], S. Reitings [*S. Rating*] un G. Braga da Krušs [*G. Braga da Cruz*], pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

prasītāja,

pret

Portugāles Republiku, ko pārstāv L. Fernandišs [*L. Fernandes*] un P. de Pita e Kunja [*P. de Pitta e Cunha*], pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

atbildētāja.

* Tiesvedības valoda — portugāļu.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs P. Janns [*P. Jann*], tiesneši K. Šīmans [*K. Schiemann*], N. Kolnerika [*N. Colneric*] (referente), H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*] un E. Levits,

ģenerāladvokāts L. A. Hēlhuds [*L. A. Geelhoed*],
sekretārs R. Grass [*R. Grass*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus tiesas sēdē 2005. gada 2. jūnijā,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Ar savu prasības pieteikumu Eiropas Kopienu Komisija lūdz Tiesu konstatēt, ka, faktiski nenodrošinot Komisijas 1990. gada 28. jūnija Direktīvas 90/388/EEK par konkurenci telekomunikāciju pakalpojumu tirgū (OV L 192, 10. lpp.) Komisijas 1996. gada 13. marta Direktīvas 96/19/EK (OV L 74, 13. lpp.) redakcijā (turpmāk tekstā — "Direktīva 90/388"), 4.d panta transpozīciju, Portugāles Republika nav izpildījusi tai uzliktos pienākumus.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

2 Saskaņā ar Direktīvas 96/19 divdesmit trešo apvērumu "telekomunikāciju organizācijām daudzās dalībvalstīs ir juridiskas priekšrocības uzstādīt savu tīklu uz valsts vai privātpersonu zemes bez maksas vai par maksu, kas ir noteikta tikai radušos izdevumu segšanai", un, "[j]a dalībvalstis liedz līdzīgas iespējas jauniem licenci ieguvušajiem operatoriem, lai dotu tiem izdevību izvērst savu tīklu, tas tiem radītu šķēršļus un dažās teritorijās būtu līdzvērtīgs ekskluzīvo tiesību faktiskai saglabāšanai par labu telekomunikāciju organizācijām".

3 Direktīvas 90/388 2. pants noteic:

"1. Dalībvalstis atceļ visus pasākumus, kas piešķir:

a) ekskluzīvas tiesības sniegt telekomunikāciju pakalpojumus, ieskaitot tādu telekomunikāciju tīklu izveidi un nodrošināšanu, kas ir vajadzīgi šo pakalpojumu sniegšanai; vai

b) īpašas tiesības, kas ierobežo līdz diviem vai vairākiem uzņēmumiem to uzņēmumu skaitu, kam ir atļauts sniegt šos telekomunikāciju pakalpojumus vai izveidot vai nodrošināt šos tīklus, ievērojot citus, nevis objektīvus, samērīgus un nediskriminējošus kritērijus; vai

c) īpašas tiesības, kas, ievērojot citus, nevis objektīvus, samērīgus un nediskriminējošus kritērijus, ļauj izraudzīties vairākus konkurējošus uzņēmumus, lai sniegtu šos telekomunikāciju pakalpojumus vai izveidotu vai nodrošinātu šos tīklus.

2. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai panāktu to, ka jebkuram uzņēmumam ir tiesības sniegt 1. punktā minētos telekomunikāciju pakalpojumus, kā arī izveidot vai nodrošināt 1. punktā minētos tīklus.

[..]"

4 Saskaņā ar šīs direktīvas 4.d pantu:

"Dalībvalstis nediskriminē publisko telekomunikāciju tīklu nodrošinātājus, piešķirot šķērsošanas tiesības šo tīklu nodrošināšanai.

Ja nav iespējams piešķirt papildu šķērsošanas tiesības uzņēmumiem, kas vēlas nodrošināt publiskos telekomunikāciju tīklus, dalībvalstis ar saprātīgiem noteikumiem garantē pieeju jau esošajām iekārtām, kas izveidotas saskaņā ar šķērsošanas tiesībām un kuras nevar uzstādīt no jauna."

5 Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 30. jūnija Direktīvas 97/33/EK par savstarpēju savienojumu telekomunikācijās attiecībā uz universālā pakalpojuma un savstarpējas savietojamības nodrošināšanu, piemērojot atvērtā tīkla nodrošināšanas (ATN) principus (OV L 199, 32. lpp.), 5. panta 3. punkts paredz, ka, lai noteiktu apgrūtinājumu, ko rada universālā pakalpojuma sniegšana, organizācijas, kurām ir universālā pakalpojuma sniegšanas pienākums, pēc to valsts regulējošās iestādes pieprasījuma aprēķina šāda pienākuma neto izmaksas.

Valsts tiesiskais regulējums

6 1997. gada 1. augusta Likuma Nr. 91/97 (1997. gada 1. augusta *Diário da República I*, A sērija, Nr. 176, 4010. lpp.) 12. panta 1. punkts definē "telekomunikāciju pamattīklu" kā valsts tīklu, kas apmierina iedzīvotāju un ekonomisko un sociālo darbību vajadzības visā valsts teritorijā un kas nodrošina starptautiskos sakarus.

7 Šī 12. panta 2. punkts 2002. gada 6. decembra Likuma Nr. 29/2002 (2002. gada 6. decembra *Diário da República I*, A sērija, Nr. 282, 7556. lpp.) redakcijā definē telekomunikāciju pamattīklu kā tīkla elementu, kas ir vajadzīgi universālā telekomunikāciju pakalpojuma nodrošināšanai, kopumu.

8 Saskaņā ar Likuma Nr. 91/97 13. pantu telekomunikāciju pamattīkla operatori ir atbrīvoti no nodokļu un nodevu samaksas par telekomunikāciju infrastruktūras izveidošanu vai par piekļuvi dažādām instalācijas daļām, vai par attiecīgā tīkla izmantošanai vajadzīgajām iekārtām.

9 1994. gada 20. martā Portugāles valsts un *PT Comunicações, Portugal Telecom SA* filiāle fiksētās telefonijas pakalpojumu jomā, parakstīja koncesijas līgumu par komunikāciju pakalpojumu, ko uzskata par sabiedriskajiem pakalpojumiem, piegādi, atļaujot *PT Comunicações* izmantot un lietot telekomunikāciju infrastruktūras uz sākotnējo laika periodu — 30 gadiem.

10 Šīs telekomunikāciju sabiedrisko pakalpojumu koncesijas pamatnoteikumi, ko apstiprināja ar 1995. gada 15. februāra Dekrētu-likumu Nr. 40/95 (1995. gada 15. februāra *Diário da República I*, A sērija, Nr. 39, 969. lpp.), piešķīra *PT Comunicações* ekskluzīvas tiesības izveidot, apsaimniekot un izmantot infrastruktūras, kas veido telekomunikāciju "pamattīklu". Saskaņā ar šo noteikumu, kas ir Dekrēta-likuma Nr. 40/95 pielikumā, 2. panta 1. punkta a) apakšpunktu šīs koncesijas priekšmets ir infrastruktūru, kas veido telekomunikāciju pamattīklu, "izveidošana, apsaimniekošana un izmantošana". Ar šo koncesiju *PT Comunicações* tika arī nodota infrastruktūru turējums ar pienākumu tās uzturēt labā darbības, drošības un saglabāšanas stāvoklī un attīstīt tās kvalitatīvi un kvantitatīvi, lai nodrošinātu vispārējas izmantošanas telekomunikāciju pakalpojumu kā universālā pakalpojuma sniegšanu visā valsts teritorijā.

11 Apmaiņā pret šo koncesiju *PT Comunicações* tika uzdots saskaņā ar koncesijas pamatnoteikumu 24., 25. un 32. punktu pārskaitīt valstij maksu, kas atbilst 1 % no bruto ienākumiem par koncesijas ceļā nodoto pakalpojumu izmantošanu; tika paredzētas tiesības uz kompensāciju, ja koncesionāram no universālā pakalpojuma pienākumu veikšanas rastos zaudējumi.

12 Infrastruktūras, kas veidoja telekomunikāciju pamattīklu, piederēja Portugāles valstij līdz šī tīkla nodošanai *PT Comunicações* 2002. gada beigās vērtībā, kas šajā datumā atbilda kopējai abonentmaksai, kas pienācās valstij saskaņā ar koncesijas līgumu no 1995. gada līdz tā sākotnējās spēkā esamības perioda beigām.

13 Ar 2003. gada 17. februāra Dekrētu-likumu Nr. 31/2003 (2003. gada 17. februāra *Diário da República I*, A sērija, Nr. 40, 1044. lpp.) tika apstiprināts jauns koncesijas līgums, kas grozīja koncesijas pamatnoteikumus. Pamattīkla operatora pienākumi būtībā tika saglabāti. Šī dekrēta-likuma 6. panta b) apakšpunkts paredz — kā koncesionāram *PT Comunicações* ir pienākums sniegt pakalpojumus, kas ir sabiedrisko telekomunikāciju pakalpojumu koncesijas priekšmets, nodrošinot savietojamību, nepārtrauktību, pieejamību, pastāvību un šo pakalpojumu kvalitāti.

Pirmstiesas procedūra

14 Ar brīdinājuma vēstuli, datētu ar 2002. gada 2. maiju, kas nosūtīta Portugāles iestādēm, Komisija tās aicināja iesniegt savus apsvērumus par to, ka nodokļu atbrīvojums šo tīklu izveidošanas gaitā, kas saskaņā ar Likuma Nr. 91/97 13. pantu piešķirts *PT Comunicações*, vienīgajam uzņēmumam, kas ir atbildīgs par telekomunikāciju pamattīkla apsaimniekošanu un izmantošanu, rada nediskriminācijas principa pārkāpumu attiecībā uz Direktīvas 90/388 4.d pantā paredzēto šķērsošanas tiesību piešķiršanu.

15 Ar vēstuli, kas datēta ar 2002. gada 2. jūliju, Portugāles valdība izteica savu nodomu novērst apgalvoto diskriminējošo attieksmi. Nesaņemot papildu atbildi, Komisija ar vēstuli, kas datēta ar 2002. gada 19. decembri, pieņēma argumentētu atzinumu, ar

kuru aicināja Portugāles Republiku veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu šī atzinuma prasības divu mēnešu laikā no tā paziņošanas.

16 Tā kā Portugāles valdība neatbildēja uz šo argumentēto atzinumu, Komisija nolēma celt šo prasību.

Par prasību

Lietas dalībnieku argumenti

17 Komisija apgalvo, ka ar atbrīvojumu, kas izriet no Likuma Nr. 91/97 13. panta, aplūkojot to kopā ar Dekrētu-likumu Nr. 31/2003 un pirms tam ar Dekrētu-likumu Nr. 40/95, kas noteic, ka *PT Comunicações* ir pienākums ieviest un izmantot pamattīklu, Portugāles Republika attiecās pret šo uzņēmumu citādāk nekā pret citiem operatoriem, kas, iztrūkstot skaidri izteiktam pamatojumam, ir pretēji Direktīvas 90/388 4.d panta prasībām.

18 Tā kā *PT Comunicações* ar savu telekomunikāciju pamattīklu nodrošina pakalpojumus, kas tieši konkurē ar tiem, ko piegādā pārējie operatori, *PT Comunicações* piešķirtās attiecīgās privilēģijas nodrošina *PT Comunicações* tiešas priekšrocības attiecībā pret tās konkurentiem. Tas, ka jaunie operatori sedz lielākas izmaksas nekā jau esošie operatori, var radīt kavēkļus to tīklu attīstībā.

19 Kā uzskata Komisija, attiecīgā atšķirīgā attieksme nav pamatojama.

20 Savukārt Portugāles valdība uzsver, ka nav leģitīmi atšķirīgu attieksmi atšķirīgās situācijās kvalificēt kā diskriminējošu. Uz visiem uzņēmumiem, kuriem ir pienākums nodrošināt universālo pakalpojumu, tiek attiecināts tīkla attīstīšanas un uzturēšanas pienākums, kas nav uzlikts konkurējošiem operatoriem.

21 Šī valdība norāda, ka *PT Comunicações* atbrīvošanai no visiem nodokļiem par sabiedriskā īpašuma izmantošanu, ļaujot tai šajā jomā veikt darbus bez pašvaldības atļaujas, ir tikai viens mērķis: novērst šķēršļus infrastruktūras pamattīkla attīstīšanai un atvieglot darbu, kas vajadzīgi šīs infrastruktūras izveidošanai, saglabāšanai un uzturēšanai, pabeigšanu. Tai nav bijis nodoma piešķirt *PT Comunicações* priekšrocības attiecībā pret konkurentiem.

22 Portugāles valdība norāda, ka *PT Comunicações* ir pienākums pārskatāmā un nediskriminējošā veidā ļaut konkurējošiem operatoriem piekļūt šim pamattīklam. Citiem vārdiem sakot, no piešķirtā nodokļu atvieglojuma tīkla paplašināšanai un uzturēšanai tā nevar iegūt nekādu labumu saistībā ar telekomunikāciju pakalpojumu sniegšanu.

Tiesas vērtējums

23 Direktīvas 90/388 4.d pants, kurš aizliedz dalībvalstīm diskriminēt sabiedrisko telekomunikāciju tīklu nodrošinātājus attiecībā uz šķērsošanas tiesību piešķiršanu šo tīklu nodrošināšanai, ir īpašs vispārējā vienlīdzības principa formulējums [skat. pēc analoģijas attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 19. decembra Direktīvas 96/92/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu (OV 1997, L 27, 20. lpp.) 7. panta 5. punktu 2005. gada 7. jūnija spriedumu lietā C-17/03 *VEMW* u.c., Krājums, I-4983. lpp., 47. punkts].

24 Diskriminācijas aizliegums, kas ir viens no Kopienu tiesību pamatprincipiem, prasa, ka salīdzināmās situācijās nedrīkst būt atšķirīga attieksme, ja vien šāda atšķirība nav objektīvi pamatojama (skat. it īpaši 1994. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-280/93 Vācija/Padome, *Recueil*, I-4973. lpp., 67. punkts).

25 Šajā lietā nav strīda par to, ka *PT Comunicações* ir atbrīvota no nodokļiem un nodevām, kas saistītas ar telekomunikāciju infrastruktūras izveidošanu vai piekļuvi dažādām iekārtas un aparatūras, kas vajadzīga piešķirtā tīkla darbībai, daļām.

26 Vispirms ir jākonstatē, ka šajā sakarā nav būtiski, vai, kā to uzskata Komisija, šis atbrīvojums izriet no Likuma Nr. 91/97 13. panta, aplūkojot to kopā ar Likumu Nr. 31/2003 un Likumu Nr. 40/95, kas bija pirms tā, vai, kā apgalvo Portugāles valdība, tas izriet no Portugāles administratīvo tiesu prakses. Šī tiesu prakse noteic, ka, izmantojot sabiedrisko īpašumu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai, aplikšana ar nodokļiem notiek tikai tad, ja līdzekļi, kas tikai daļēji ir sabiedriski, tiek izmantoti privāti, lai papildus sabiedriskām vajadzībām apmierinātu arī privātas vajadzības. Abos gadījumos atbrīvojums pastāv saskaņā ar dalībvalsts iekšējo juridisko nostāju.

27 Turklāt uzņēmuma, kurš atbild par universālā pakalpojuma sniegšanu un kam ir pienākums attīstīt un uzturēt tīklu, pozīciju ir iespējams salīdzināt ar citu telekomunikāciju operatoru situāciju, kuri piegādā pakalpojumus pēc savas izvēles saskaņā ar noteikumiem, ko tie uzskata par visienesīgākajiem.

28 Ir taisnība, ka sabiedriskā īpašuma izmantošana privātiem nolūkiem var tikt nošķirta no sabiedriskā īpašuma izmantošanas kolektīvu interešu mērķiem. Tomēr pretēji tam, ko apgalvo Portugāles valdība, salīdzinot uzņēmumu apstākļus telekomunikāciju sektorā, nav jāaprobežojas tikai ar to uzņēmumu salīdzināšanu, kas pilda sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu.

29 *PT Comunicações* kā sabiedriskā tīkla nodrošinātājas pozīcija ir jāsalīdzina ar tās konkurējošo uzņēmumu, kas arī darbojas telekomunikāciju tirgū un gatavojas ierīkot alternatīvus tīklus, pozīciju. Tā nedarot, tiktu nopietni kaitēts Kopienu tiesību mērķim, proti, konkurējoša tirgus izveidei telekomunikāciju nozarē. Kā redzams no Direktīvas 96/19 divdesmit trešā apsvēruma, ja dalībvalstis jauniem licenci ieguvušiem operatoriem nepiešķirtu tādas pašas tiesības un privilēģijas izveidot to tīklus uz sabiedriskas vai privātas zemes, kādas tika piešķirtas esošajām telekomunikāciju organizācijām, tiktu kavēta jauno operatoru tīklu izvēršana, kas noteiktās nozarēs būtu līdzvērtīga esošo organizāciju ekskluzīvo tiesību faktiskai saglabāšanai.

30 Līdz ar to ir svarīgi pārbaudīt, vai šajā lietā konstatētā atšķirīgā attieksme, ko veido nodokļu un nodevu atbrīvojumi saskaņā ar attiecīgajiem valsts noteikumiem, ir pamatojama saistībā ar Direktīvu 90/388.

31 Vispirms ir jākonstatē, ka saskaņā ar telekomunikāciju sabiedrisko pakalpojumu koncesijas pamatnoteikumu 9. pantu, aplūkojot to kopā ar 8. panta 1. punkta a) apakšpunktu, Portugāles valsts ir uzdevusi *PT Comunicações* uzturēt attiecīgās infrastruktūras labā darbības, drošības un saglabāšanas stāvoklī, kā arī nodrošināt tīkla gan kvalitatīvo, gan kvantitatīvo paplašināšanu tā, lai nodrošinātu vispārējas izmantošanas telekomunikāciju pakalpojumus visā valsts teritorijā.

32 Tomēr šī pienākuma sakarā radušos izmaksu kompensēšana šajā lietā nevar pamatot operatoru diskrimināciju attiecībā uz šķērsošanas tiesību piešķiršanu.

33 Universālā pakalpojuma ieviešanas neto izmaksas būtu bijis jāaprēķina saskaņā ar Direktīvas 97/33 5. panta 3. punktu, aplūkojot to kopā ar tās III pielikumu. Tomēr šajā lietā neto izmaksu aprēķināšana šādā veidā nav notikusi. Tātad nav vajadzīgs noteikt ne to, vai atbrīvojums no pašvaldību nodokļiem ir universālā pakalpojuma nodrošināšanas finansēšanas līdzeklis, ne arī to, vai, kā apgalvo Portugāles valdība, šis atvieglojums nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai segtu pakalpojuma izmaksas saskaņā ar lietas *Altmark Trans* un *Regierungspräsidium Magdeburg* judikatūru (2003. gada 24. jūlija spriedums, C-280/00, *Recueil*, I-7747. lpp.)

34 Otrkārt, arī tas, ka *PT Comunicações* pārredzamā un nediskriminējošā veidā ir jādod konkurējošiem operatoriem piekļuve telekomunikāciju pamattīklam, nevar pamatot attiecīgo atšķirīgo attieksmi. Nav šaubu, ka Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīvas 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamatdirektīva) (OV L 108, 33. lpp.) 12. panta 2. punkts veicina iekārtu koplietošanas un saskaņošanas noteikumus un iekārtu vai īpašuma koplietošanas izmaksu sadales noteikšanu. Tomēr tas, ka pārējiem operatoriem ir piekļuve tīklam, nevar pamatot atšķirīgo attieksmi attiecībā uz izmaksām, kas radušās, ieviešot jaunu tīklu.

35 Treškārt, tas, ka Portugāles valdība ierosina Direktīvas 2002/21 transponēšanas gaitā nodrošināt pārredzama un nediskriminējoša pašvaldību nodokļa piemērošanu attiecībā uz šķērsošanas tiesībām, nevar tikt ņemts vērā, jo pienākumu neizpilde ir jānovērtē atbilstoši tai situācijai, kāda pastāvēja dalībvalstī, beidzoties argumentētajā atzinumā noteiktajam termiņam.

36 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, ir jākonstatē, ka, nenodrošinot Direktīvas 90/388 4.d panta transponēšanu, Portugāles Republika nav izpildījusi savus pienākumus.

Par tiesāšanās izdevumiem

37 Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriest Portugāles Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā šai dalībvalstij spriedums ir nelabvēlīgs, tad jāpiespriež Portugāles Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

1) **nenodrošinot Komisijas 1990. gada 28. jūnija Direktīvas 90/388/EEK par konkurenci telekomunikāciju pakalpojumu tirgū, ko groza ar Komisijas 1996. gada 13. marta Direktīvu 96/19/EK, 4.d panta transponēšanu, Portugāles Republika nav izpildījusi savus pienākumus;**

2) **Portugāles Republika atlīdzina tiesāšanās izdevumus.**

[Paraksti]